

№ 6

TALLINNA
ERINUMBER

NN

1936

KEVADIK

Kaas ja esileht: Niina Neeme.

S I S U :

- L. Lüdig: Pisaraid veeres... Luuletus.
L. Lüdig: Noorsugu ja karskus. Artikkel.
S. Hüpponen: Noorsoo ülesandeist.
O. Ast: Katkeid suvisest matkamärkmikust. Matkakirjeldus.
Ü. Ammur: Sirtsist Peipsini. Matkakirjeldus.
Sanelma L.: Õhtu kodus.
P. Saar: Konnad.
S. Hüpponen: Vanaema jutustas...
H. E.: Kadunud Atlantisest.
S. Haarband: Vana tööline. Luuletus.
H. Kängsepp: Rakvere kunagine ja nüüdne olemus. Artikkel.
IX Noorsoo Karskuskongress.

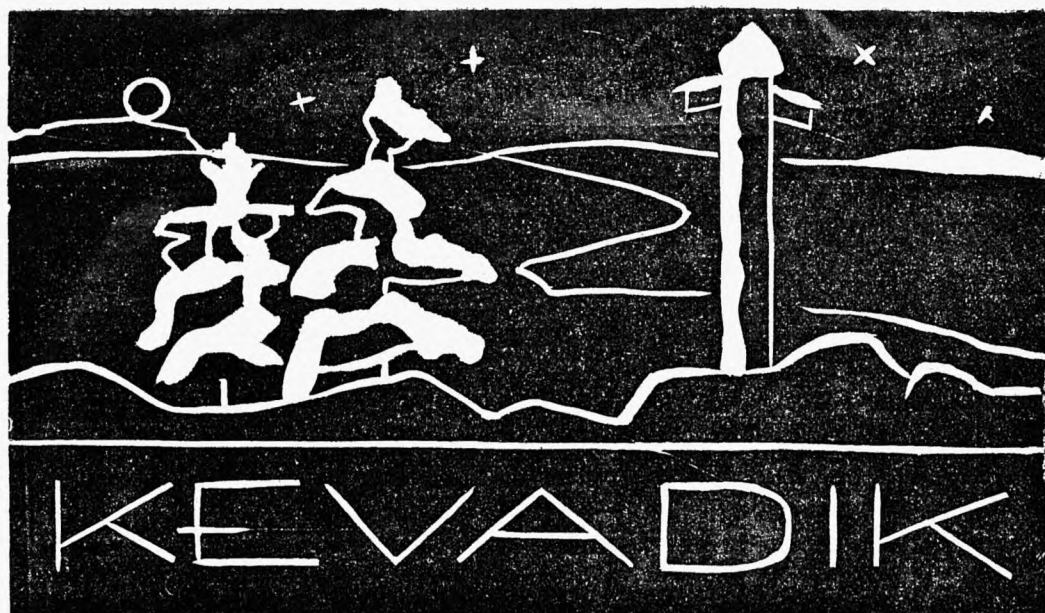
„Kevadiku“ asjus.

Käesoleva „Kevadiku“ numbri on toimetanud Tallinna Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi Karskusring. Kaastööd on saadud pääle Kommertsgümnaasiumi õpilaste ka Gustav Adolfi gümnaasiumist.

„Kevadiku“ toimetuse loodab, et „Kevadik“ sellisena huvi pakub kõikide koolide õpilastele ja et tallinlaste eeskuju teisigi koole oma erinumbreid toimetama meelitab.

Ka peaksid käesolevaga rahulduma needki „Kevadiku“ lugejad, kes soovivad näha „Kevadikus“ suuremal määral noorte eneste töid.

Toimetuse.

Noorsoo enesekasvatuse ja elureformi ajakiri.

№ 6

XIII aastakäik

1. detsembril 1936

LILLI LÜDIG.

Pisaraid veeres...

*Pisaraid veeres palgele helli,
pisaraid kuumi ja valusaid.
Keegi kui tõmbaks mul hingekelli
õrnu, ent valusalt kõlavaid.*

*Pisaraid veeres laugele palju,
pisaraid kergeid ja muretuid.
Tugevaks tegid need hingekalju,
valudest rohkesti puretu.*

*Pisaraid veeres silmisse hilju,
mõtteidki valgus mul tardunuid.
Pisaraid unetuil öödel palju
veeres ja päevi töid rahutuid.*

Noorsugu ja karskus.

Alati ja kõigil aladel on olnud noorus see, kes vaimustub kõigest aatelisest ja ilusast, haarab reformide ning uuenduste järele. Nii on see ka tänapäev. Noorus tahab lammutada vana ja asetada asemele uue ning kauni. Eks ole karskuski üks reformidest, mis kõigi aegade noortele uus, mille poole tal tuleb rühkida. Noorus haaraku kinni sellest põhimõttest, heitku enesest alkohol ja muud uimastusvahendid!

Ei ole mõtet hakata siinkohal pike-malt arutama, kui hädavajalik on karskus noorile. Igäüks teab küllaltki hästi, et kunstlikud joovastusvahendid mõjuvad halvavalt noorele arenevale organismile. Kuigi mõnele tundub, et kunstlik joovastusvahend tõstab ta meeleolu, ei saa ta ka eitada tõsiasja, et tolele hetkelisele hääle tujule järgneb hiljem meeleheide. Ja mis veelgi kurvem: ebakõlblast noorukist ei kujune kunagi otsustusvõimelist, sirgjoonelist inimest, kes oleks võimeline kandma temale pandud kohustusi ühiskonnas.

On rohkesti õppivat noorust, kes käega lööb kõigele paremale. Tihti põhjustab alkoholi levikut nende seas väärarvamine, nagu oleks nad alles siis „täismehed“, kui ilmuvad koju purjuspäi. Aga mitte üksi alkohol, vaid ka suitsetamine on noorsoo kurim vaenlane. Eriti saatuslik on see just poiste murdeaastais, millal eriti kergesti alistatakse pahedele, unustatakse, et täismees pole kunagi see, kes ei suuda end vaos hoida. Tütarlaste seas esineb niisuguseid nähtusi harvemini.

Ei või siiski mitte süüdistada ainult noorust, et see ei püüa paremu-sele. On küllalt teisigi tegureid, millele tuleks esmalt tähelepanu omistada. Üheks suureks miinuseks ongi näit. Tallinnas karskusorganisatsiooni puudumine. Puudub noorusele omane huvipakkuv tegevusväli. Lei-duks üsna palju karskeid õpilasi, kes

meeleldi tegutseksid vastavas ringis. Nii näiteks on Tallinnas ainult Tütarlaste Kommertsgümnaasiumis vastav ring. Teiste koolide karsklaste vahel aga puudub elav side, mis innustaks neid ülesehitavale tööle ja tõmbaks kaasa ikka rohkem ja rohkem noori. On küllalt peetud paatoslikke kõnesid, sõnadega püütud virgutada tegevusele. Ainult sõnadest on aga liiga vähe. On vaja midagi konkreetsemat ette võtta.

Tallinnas leidub ju küllalt igasuguseid org-e ja ringe. Kas ei peaks olema iga noorsoo-orgi suuremaks ülesandeks kasvatada karskeid noori? Peaks jõudma niikaugele, et Tallinnas iga organisatsioon käsitleks ka karskuse puutuvaid alasid. Ei ole ju niivõrd tähtis, et eksisteeriks puhtkarskusorganisatsioon. Tähtis on vaid see, et seal valitseks vastav põhimõte. Väga hästi on see korraldatud näit skautide ja gaidide juures. Loodame, et lähemas tulevikus midagi selle hüveks tehakse ja Tallingi võib sammuda teistega ühel rindel, omades rohkem karskusorg-e.

Teiseks on meil vaja energilisi noorsoojuhte, kes oleksid võimelised noorsugu juhtima isetegevusele, ise mitte ainult päältvaataja ossa jäädes. Noorsugu vajab vanadelt häd eeskujut, et endalegi püstitada õilsaid elusihte.

On otse hädavajalik, et just kaasaegne noorpõlv oleks karske, et kogu Eesti noorus võtaks omaks karske elujaatava maailmvaate ja seda hiljem edasi kannaks oma tulevases kodus, andes Eestile enam terve mõttemaailmaga inimesi.

Meie riik on noor ja sammub alles poolel arenguteel. Me vajame tublisi juhte, kes kindlustaksid aluspõhja ja tõstaksid meie kultuuritaset. See ongi õieti põhjus, miks just kaasaegne noorsugu peab olema karske.

On täiesti vale laialtlevinud arvamine, nagu oleksid karsklased elu-

Noorsoo ülesandeist.

Õppiv noorsugu on koondunud igasuguseisse ringesse ja organisatsioonesse, millised kõik taotlevad enesekasvatustlikke sihte.

Näib igale mõttetu aja- ja energia-raiskamisena maja, mis ehitatud ainult selleks, et selle omanik saaks majaperemehe tiitli. Nii on ka lugu selle vaimse majaga, mida ehitatakse igale noorele koolis. Neid maju ei ehitata ju ka ainult haritlastiitli saamiseks. Neid maju peavad noored ise püüdma kaunistada, täiendada ja ehitada, et need muutuksid väärtuslikeks ja vajalikeks kodadeks meie n. ö. haritlaslinnas, meie kodanikkonnas.

Selliseks täiendusvahendiks osutuvad kõik noorsoo isetegevusalad.

Kuid kahjuks on ometi suur osa noori ülaltähendatud küsimustes väga loid.

Õppivat noorsugu võiks rühmitada kahte liiki: need, kes võtavad aktiivselt osa noorte isetegevusest ja need, kellele hoopiski ei eksisteeri noorsooorganisatsioone ja kes ühegi liikumisega ei kaudselt ega otseselt kaasa ei tule.

Viimatanimetatud noorte protsent on kahjuks kohutavalt suur. Kuid see protsent, arvestades noorte elujõulisust, hoogsust ja tuhandeid eneseavaldus-võimalusi, peaks olema null.

Vaadeldes lähemalt selliseid noori ei saa öelda, et kõik neist olekid väga arenematud või andevaesed. Tuleb ette mõnesuguseid takistusi, nagu kodustel oludel ajapuudus, tundide ettevalmistamiseks tarvismineva aja pik-
kus jm.

Siiski hea tahtmise juures on needki takistused ületatavad. Aga viga just ongi selles, et paljudel puu-

dub see hea tahtmine. Puudub iga-sugune suunavõtmene ja huvi.

Ja kui tuntaksegi pisukest tõuget, lüüa ise käed külge oma elumasinale, anda talle õige suund ja siht, kui tahetakski heita endast kõik loidus ja üldsusest kaasa-viia-laskmine, siis puudub see, kes juhiks, kuhu neid käsi esmajoonel külge lüüa.

Peljatakse nagu neidki, kes sellel alal on juba kodus, kellele on lihtne asi pidada maha pikki kõnesid, kelle „igapäevane leib“ ei koosne üksipäinis söögist-joogist ja kooliraamatust, vaid ka tarkadest sõnadest, mõttest ja tegudest.

Paremal juhul saab sellisest kõhklejast noorest aktiivsete noorte passiivne element, halvimal aga mitte sedagi.

Tegevad noored jagunevad omakorda kahte rühma: aktiivsesse ja passiivsesse. Esimesse kuuluvad noorsooliikumise ja organisatsioonide juhtivad jõud, „ärksamad vaimud“ ja agaramad tegelased. Need, kes võtavad oma tööd tõsiselt ja kes kõikjal „paneivad käed külge“. Neid agaraid suunanäitajaid ei saa ainult kodus norutama sundida ükski maapealne võim; neil on kõik meeled pingul, et kuulda, näha ja vastu võtta kõike, millest loodetakse kasu kas olevikus või tulevikus.

Kuid samad noorte varjud ehk passiivsed jüngrid on need, kes lasevad end viia mõnele koosolekule, kes on siin ja seal liikmekski, kes algavad hurraaga, aga aja jooksul tüdinevad ja löövad käega. Agaramast, intensiivsest kaasalöömisest hoidutakse. Ja seegi protsent pole väga väike.

Hoopis kurvastav nähe on selle passiivsema elemendi äärmus, nimelt need, kes ilustavad igasuguste noorsoo ettevõtete ja ringide nimekirju oma ees- ja perekonnanimega, kes hädapärast tasunud liikmemaksugi, kuid kes tegelikult ei tea sedagi, mis sihti vastav noorsooalgatus taotleb.

võõrad, kuivad teoreetikud. Nendelgi on küllalt elurõõmu, ja see on loomulik, vaba kunstlikest vahendeist.

Katkeid suvisest matkamärkmikust.

Aknast kandub mööda Lõuna-Prantsusmaa maastikku: tasandikke, künkaid ja külasid. Raudtee ääres kasvavad lepad ja pajud — samasugugused nagu meilgi, veidi kaugemal heinamaade ja põldude taga sirutuvad sinakad kase- ja haavasalud ja tagaplaani moodustavad arvutud künkad suurusega umbes nagu meie Munamägi, mis perspektiivi igas suunas kaetud tihedalt metsa ja põldudega, lastes ainult harva veereda oma külgi mööda alla valgeil teerajul. Paiguti omandab maastik väga itaalialiku ilme: orgudes sirutuvad järsku kõrged naaskel-paplid, looklevad pisikesed jõekesed, ja akaatsiaid — neid on siin loendamatu. Rööbiti raudteega jookseb maantee, muidugi asfalteeritud. Ja maantee ääres aiana mitmekordne okastraat.

Mu vastas istub elavanöoline vilgaste silmadega prantslane, kes aegajalt küüsi närib, mu kõrval tiksutab keegi välismaine ajakirjanik lakkaamatult oma kirjutusmasinal. Prantslase paremal käel tukub kehakas punase näoga vanahärra — ilmselt belgia flaame. Ta pea on vajunud kuklasse, suur kõrisõlm langenud üle kraenurkade tolmusele lipsule.

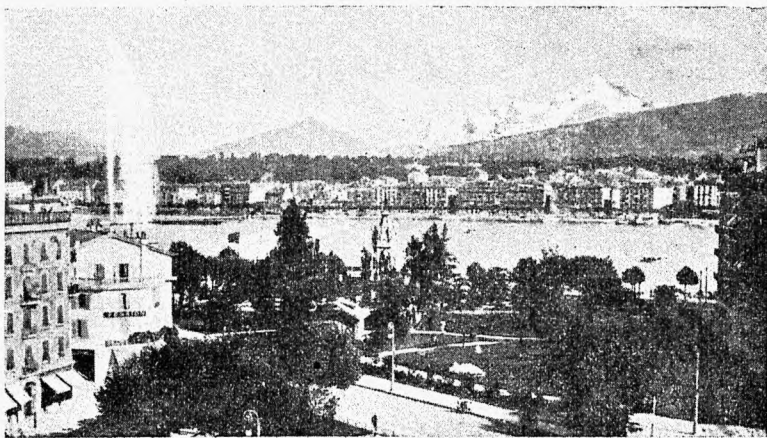
Peatus. Piki rongi liigub fruktide ja kuuma kohvi müüja oma käruga, aegajalt jäljendamatu kurguhäälega

oma kaupa pakkudes. Üksikud raudteemetnikud käivad edasi-tagasi. Muidu vaikus otse elutuseni suures jaamas. Kui rong jälle liikuma hakkab, läheb ta tee tunduvalt mäkke. Nõksatusega langeb belglase pea rinna. Vagunis tolmas tugevasti, hallid kübemed teevad aeglaselt oma igavest ringkäiku. Päike vajutab võipimakarva kiirtekimpe läbi kupee. Maastik väljas on võtnud juba tugevasti šveitsliku värvingu ja otse rongi külje all sirutuvad järsud kaljunurgad või laiuvad nurgelised orud. Poole tunni jooksul tekkinud, tihedalt siisinna paisatud mäe-kaljumürakad on toda imelikku, iseloomulikku pleekinud sini-halli värvi, millise tooni annab neile päikesepaistel kilomeetritekaugune mets. Märkamatu ületasime piiri; ei mingit peatust, passikontrolli. Rong läbib juba esimesi tunnelid. Prantslane on süüvinud aknast väljavaatamisse ja ka kirjutusmasin on ometi kord vaikinud. Vaikseid veerandunde katkestab ainult belglase sõnaderohke vabandus, kui ta ärgates on leidnud oma pea järjekordsest prantslase õlalt. Päikeselaigu liikumine seinal märgib aegajalt tee pöördeid ja kallakuid. Rong vingerdab otse imesteldava visadusega kõrgete kaarsildade ja pimedate tunnelite labürindis. Ajakirjanik on astu-

Kõik sellised ebavõõrad peaksid olema kaotatavad. Siinjures langeb noorsoo juhtivale jõule suurem kohustekoorem. Mitte üksi enese huvides ei tohi viljelda enesekasvatamist ja -täiendamist, vaid just teiste pärast ja teistele. Alles ühiselt töötades on paljud ilusad inistused ja soovid teostatavad. Tuleb täie teadmise ja arusaamisega haarata ikka laiemaid ja laiemaid hulki. Tuleb ikka enam ja enam läheneda hulkadele, et eemaldada sealt jõudumööda kõik tuleviku elu halvav ja et viia see jõuline ja

vastuvõtlik tervik — noorsugu — vastu paremale tulevikule.

Sest kõik meie head ideed, kõik meie õilsad mõtted, mis istuvad vaid meis enestes, või on avaldatud ainult õige vähestele valitud ringkondadele, on vaka all hoitud küünlad. Meie peame neid sealt välja tooma ja teed näitama. Peame näitama noortele, et nad kõik kannavad endis tuld ja valgust. Ainult eemale loidus, eemale ükskõiksus! Meie noored ise peame alkatama, mitte üksi lootma vanade üleskutseile.

Genfi vaade.

nud akna alla ja toetanud otsmiku vastu klaasi. Prantslane otsib kohvrist fotoaparaati. On väga soe.

*

Juhus on mind toonud maailmapoliitika keskpunkti Genfi. Tagaplaanil sinavad mäed — Suur ja Väike Salève — nagu äikesepilved. Akna taga hüpleb bajaaniviisike, mida loobivad siin tänavale kõikide kohvikute avatud ukсед. Päike on pärast hoosadu ilmunud välja ja juba paistavad udust Mont-Blanci ähmased kontuurid.

Genf on rahulik linnake vaikse publiku, laiade tänavate ja tagasihoidliku, korrektse liikumisega. Tendentsist annab hea näite loosung, mis kangale maalituna tõmmatud risti üle tähtsamate tänavate: *Circulons prudemment et sans bruit* (liikleme ettevaatlikult ja mürata). Nii on ka tänavaille asfaldisse raiutud kollased jooned, mis tähistavad väljasõidetava kurve lubatud suurust ja jagavad sinna- ja tagasisõitvatele masinatele oma teosad, ja ristteil on otse paraadmundris kordnik, kes liiklemist juhib oma suure naabri — Pariisi — eeskujul.

Nagu järeldan oma mõningaist tagasihoidlikest katseist teed küsida ja üldse igapäevasest läbikäimisest

linnarahvaga, on siin rahulik, kuigi pisut eneseuhke publik. Mulle meenutab see linn kuidagi Tartut: see provintslilik rahu, kõige halja rohkus, Rhône jõgi, mis veehulgalt täiesti võrreldav Emajõega ja lõpuks pindalalinegi sugulus meie „vaimulinaga“, kus, nagu siingi, asub ülikool ja selle juure kuuluvad asutised. Pole aga Tartul neid suurepäraseid geograafilisi hüvesid: suurt järve, lõunas asuvaid Savoy ja põhjapoolseid Juura mägesid. Otse kiviheite kaugusel linnast asuvad kaks mäge — Suur ja Väike Salève. Need mäed oma 2300 m kõrgusega on igapäevaseks matkapähkliks linlasile ja nõuavad ümber kolmetunnilist ränka tööd ja vaeva. „Saksterahvale“ on ligipääsuks õhu- ja hammasraudteed.

Genf on demokraatlik linn. Et ühel perenaisel poleks teisest mõnda sammu astuda rohkem, siis ülepäeviti peetav turg on iga kord ise kohas ja ise linnajaos. Sellega on saavutatud üldine rahulolu, aga ka mõned ülearused sekeldused.

Nagu iga korralik turismilinn, hoolitseb ka Genf oma külastajate silmarõõmu eest, püüdes pakkuda parimat, mis tal on. Ei või öelda, et see tal poleks õnnestunud, kuigi sellega käib koos palju maguslääget. Tundub, nagu oleks Šveitsi rahvas

selles osas veel vanamoeliselt senti-
mentaalne. Suur osa linna ilust läheb
Genfi järve arvele. Selle veekoguga
moodustatakse igasugu võimalikke
kombinatsioone: küll päeval mustade
ja valgete luikedega, küll öhtul tules-
tikuga. Väga efektselt on tulnud
välja suure ja tugeva, umbes paari-
kümne meetri kõrguse veesamba pais-
kamine õhku otse jõesus, mitte kau-
gel Mont-Blanci sillast: ta on kau-
gele näha ja pakub oma valget tol-
mava, tuule järele painutatud kaarega
uhke vaatepildi. Mõõtudelt ületab ta
kaugelt Pariisi kuulsad Versailles'
veepursked. Väikesemaid purskkaeve
leidub külluses terve rannapargi ula-
tusel.

Jões ja jõesus ujub määratu hulk
igasuguseid veelinde. On luiki —
musti ja valgeid, on mets- ja kodu-
parte, on isegi metshanesid. Nad
ujuvad kõik vabalt, kuid nad kõik
tulevad õhtuks tagasi oma võredega
piiratud alale, mis asub Rousseau'le
pühendatud saarekese külje all. Miski
seob neid väga tugevasti selle väikese
roheline saarega ja sillale kinnitatud
korjanduskarbiga, millel kaaskiri:
„Kas armastate linde? Jah! No siis
annetage veidi nende heaks!“ Üsna
vabad ei ole ainult mustad ja valged
musta kaelaga luigid: tõusallimatuse
tõttu on nad võreaga eraldatud valge-
test poolvendadest, et „lahkarvami-
sed“ omavahel ei saaks võtta teravat
kuju.

Õhtuti palistavad järvekallast lu-
gematud elektrilambikesed ja pursk-
kaevud on valgustatud mitmetest helgi-
heitjast. Huvitav pilt on saavutatud
laternate riputamise ja puude oks-
tesse: eemalt paistavad puud vastu
musta taevast helerohelistena ja nagu
klaasist lehtedega. Seda moodust on
eriti praktiseeritud Rousseau' saarel,
kus kõik puud aina kiirgavad.

Väikesel poodiumil kalda ääres
mängib üleõhtuti korralik suveorkester,
kandes ette nii kergeid kui ka
klassikalisi palu. Järvekallas annab
väga meeldiva kogupildi ja nii ongi
rannapromenaad kujunenud õhtuse
Genfi peajalutuspaigaks, kuhu otsekui

päevatööst puhkama koguneb mõneks
tunniks suur osa linlasist ja välis-
maalasist.

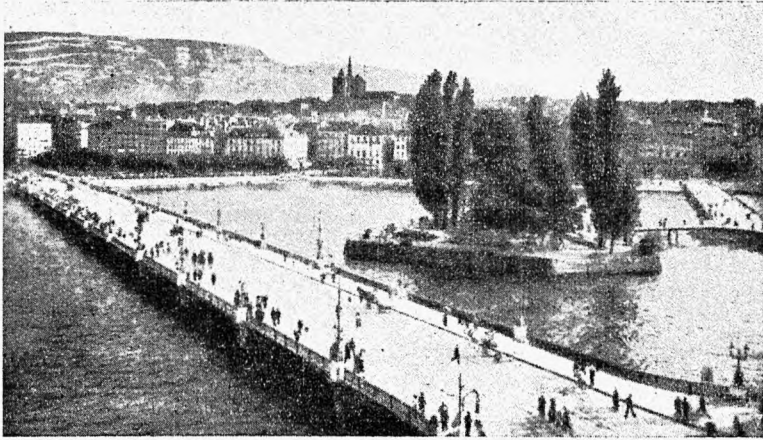
Olen jälginud neid inimesi, jalu-
tajaid, ja pean ütlema, et see rahvas
oskab puhata: puudub nende nägudel
see tüdimuseilme, mis nii omane Pa-
riisi suurteil bulvaaridel jalutajaile;
puudub ka see tuim põrnitsemine
kohvikulaua taga, mittemidagiütlev
pilg läbi sigaretisuitsu jälgimas möö-
dujaid.

*

Rahvasteliidu täiskogu 16. istung-
järg peeti uute ruumide valmimatus
ja vanade kitsaksjäämise tõttu otse
südalinnas: Palais Electoralis. Ku-
nagi on see palee olnud Genfi maa-
konna keskvalitsuse käsutuses vali-
miste hoonena, — rahvavalimiste,
nagu seda harrastab üle maailma ai-
nult väike konföderatiivne Helveet-
sia — „vanadeliidu“-riigike. Nüüd on
see asutus seisnud juba mõningaid
aegu tühjalt, kuna valimised ja maa-
konnaparlament on viidud üle teis-
tesse ruumidesse.

Palais Electoral on võrdlemisi eba-
õnnestunud ehitis. Kuigi stiililage,
ei jäta ta just välimuselt maitsetut
või äbarikku muljet oma kahe rõdu-
kese ja väga kõrgete sammastega, mis
esiküljele ja sissekäigule annavad
üpris vägeva ja efektika väljanäge-
mise. Siseruumidest võtab oma alla
valdava osa suur saal, mille vajalikkus
põhjustaski selle ehitise tekke ja mis
nii ka tema arhitektoonilise kuju
määrajaks. Kuna aknad, mis üleval
rõdu taga enda alla võtavad ainult
väikese protsendi seinte üldpinnast,
ei ole suutelised saali rahuldavalt
valgustama, on saali lagi terves ula-
tusest klaasist, mis moodustab ühtlasi
hoone katuse. Tänu sellele põrisevale
laele on akustika saalis olnud või-
matult halb, mille parandamiseks on
tõmmatud üle lae kangas valgust läbi-
laskvat presenti, samuti langeb laest
seintele mõnekümnekraadilise nurga
all tohtu hulk seda riiet. Selle ope-
ratsiooniga on saavutatud kuuldavus
mõne meetri ulatuses ja sedagi ainult
ühes suunas. Et üldse oleks võimalik

Genfi vaateid.

tagajärjekalt kõnelda ja kõnet jälgida, on seatud üles mõned valjuhääldajad ja igal delegaadil ning ajakirjanikul on kasutada elektri-peatelefonid, mis kogu juurekuuluva aparatuuriga on paigutatud lauaalusesse laekasse.

Sisustatult kujutab ta endast rõdudega piiratud saali, mis külgedelt ja ühest otsast moodustab tõusva astmiku, jättes keskele tasase ruumi viieteistkümne delegaadilaua ulatuses. Teises otsas on astmikuline poodium täiskogu juhtivatele ja tehnilistele jõududele. Kõrgeima laua taga on koht täiskogu esimehele, temast paremal käel — tõlgile ja vasakul — sekretärile. Astme võrra madalamal istuvad kaks härrat, need on inglise ja prantsuse tõlgid. Tõlkide laudade vahel on pult kõnelejaile, milleks lihtne kaleviga kaetud lauake. Ja madalamail asuvad stenografistid. Esimehe pea kohal ta selja taga on suur seinakell. Ja silt: „Mitte suitsetada!“ Tema vastasseinas teine samasugune kell, ja — jälle silt: „Vaikust!“ Nende tekstidega silte on löödud vaheldumisi igale seinale ja rõdu igale servale.

Delegaatidele on istumiseks neli rida pinke keset saali, à 15 pinki. Kaks keskmist rida on lükatud kokku ja nii on tekkinud suur keskrida ja

kaks laia jalutusteed ridade vahel. Istutakse neil pinkidel alfabeedi järjekorras.

Külgedel tõusval astmikul on kohad igasugu ekspertidele ja diplomaatliku korpuse liikmetele, keda endaga kaasa toonud delegaadid. Tagumisel tribüünil aga on kirju „auditoorium“: sinna lastakse delegaatide ja diplomaatide abikaasasid ja perekonnaliikmeid. Ja ümber saali käiv rõdu on mõeldud ajakirjanikele ja vähesele täiesti „tsiviil“-publikule.

Töötab see rahvaste parlament järgmisel skeemil: esimees, kuulutunud koosoleku avatuks, annab sõna järjekorras kõikidele seda palunud delegaatidele, kellede kõne tõlgitakse vastavalt kas inglise või prantsuse keele. Võtab aga mõni saadikuist endale vabaduse kõnelda oma emakeeles, siis tõlgitakse see kõne mõlemasse eelmainitud keele kordamööda. Pärast kõnesid hääletatakse resolutsioonid ja selle järele minnakse laiali, igäüks oma muljete ja tõekspidamisega.

„Rahvasteliit otsib galantset vormelit, mille ta võiks vähema südame-tunnistuse piinaga kinnitada Abessiinia kalmule...“ (Paris Loir'ist).

Mul avanes võimalus viibida paaril täiskogu koosolekul istungjärgu pinevamal poolel, ja ühel neist —

Sirtsist Peipsini.

Tuntud ja tunnustatud matkakeskustena teatakse Otepääd, Pühajärve ja teisi tähtsamaid paiku. Vähestel on aga aimu, et ka Alutaguses, seal rabade ja soode kandis, leidub matkajale midagi vaatamisväärsset. Hinnatavam ja tähelepanuväärsem on see koht neile, keda ilusate looduspiltide kõrval huvitab ka loodus oma üksikasjus.

Sirtsist — väikejaam raudteel. Õhus tundub uimastavat rõskust, ning suurenev hommikuvalgus tähistab algava suvipäeva kiiret saabumist. Rohtunud teerada viib lopsakasse segametsa ja ümbritsev puude roheline muutub rõõmsamaks päikesesäras. Ühtlasi pehmemad päike ka niiskuse eemalotõukavust nii õhus kui ka maapinnas. Viimane nõuab aeg-ajalt ikka rohkem tähelepanu, kuna seda maa-ala loetakse Alutaguse soode- ning metsadeala külge kuuluvaks. Kuidagi üksikuina, kibedat eluvõitlust üles päikese poole elavaina tunduvad mitmesugused taimeliigid teeveertel, metsäärel.

Vähe on seda, mis omab üldpildis märgatavat tähtsust, kuid kõitev on üldine omapära. Lõputuna tundub metsasiht. Raskepäraseina, kohmakaina näivad puuhabemes kuusetüved ning palju on neid, alistunult looduse vägevusele, kõdunemas sookailude ja sinikamataste vahel. Vaheldust imeulikult vaikselt metsateele toovad üksikud talud, mis järgnevad üksteisele kilomeetripikkuste vahemaade järele, nii nagu seda on määratud loodus — vahepealne ala on peagu läbipääsmatu soo. Too tundmatust meelitab. Äsja-

rajatud põllutee muutub meeter-meetrilt vesisemaks. Liivamullastele põllulappidele järgneb mätaline sööt, minnes kaugemal metsa ääres üle tihedaks lepavõsaks. Umbes kilomeetrilise vahemaa järele pöördub jalgrada metsa. See on neid väheseid tolles soises metsamaastikus, tungides loogeldes puude vahele, otsides ning ühendades veesoontest eraldatud maapinna kuivi paiku. Tahtmatult eksleb pilk ümberringi, püüdes leida midagi teissugust, erinevat, kuid kõik sulab ühtlase hallikas-rohelisse värvitooni. Lõpuks helendab metsaalune, eespool laub soopind, mida mõõdetakse juba kümnete ruutkilomeetritega. Imetelles tolle samblalagendiku tohutut suurust, siseneb kuidagi mahajätuse- ja üksindusetunne. Ligilähedasel maa-alal on eraldatavad kasejäändrikud ja villpeapuhmad, eemal on aga tajutav vaid samblapinna roheline, mis silmapiiril ühtub taevasinaga. Üksikud soosaared, kus valdavamaks puuks on kuusk ja mänd, tunduvad erakuina, olles tolle maapinnavormi omapärasuse väljendajaks. Püsivalt jäävad mällu maastikupildid soost, mis, vaheldudes üksikute taludega, edasi Punasoo ja Avinurme poole areneb laialdasteks metsadeks. Viibida põlismetsas tähendab õppida tundma looduse vägevust ja ilu. Hääletus. Nii sarnased on üksteisele punakaspruunid männitüved, tõustes sirgelt ülespoole, vaikides üleolevalt, nagu teades oma vanaduse väarikust. Rauk metsavaht toksib mõtlikult tüvemürakaile, räägib

lõppkoosolekul — jälgida Etiopia esindaja ras Nassibu*) kõnet. Peab ütlema, et see abessiinlaste kuldsuu jättis endast õige hea mulje. Sümpaatselt välimusega etioplane kõneles rahulikult häälel heas prantsuse keeles üsna vabalt, olles vähe seotud kirjutatud tekstiga ja muutes häälevärvi

vastavalt lausete mõttele ja sisule. Millest ta rääkis, sellest vaikib ajalugu.

4. juulil 1936. kell 19.55 lõppes Rahvasteliidu täiskogu 16. istungjärk.

*) Suri oktoobris 1936 ühes Šveitsi sanatooriumis tiisikusse.

Konsa järve ääres.

purjelaevade mastipuudest ning ta pilkuvate laugude all on tuhmid silmad täis sügavat elumõistmist. Metsaluse varjulius ühes kuuskede tumerohelisusega on mälestus põlismetsast.

Järgnedes maanteekäänakuile Avinurmest Tudulinna ja ikka edasi Peipsi poole, ilmneb nii mitmesugust tollest maanurgast. Hoogu ja jõudu näib peituvat siin. Üles mööda voorekülgi jooksevad põllusiilud ning iluaedadest ja hooneist võib lugeda omanike hääd tahet. Eemal voorejalal tõuseb puuderohelusest kirikutorn. Pärnade rida heidab päikesest kiirgavasse maanteetolmu katkendlikke varje, mille värvitoon muutub tumedamaks puude tiheduses, lisades rahulikkust kiriku ümbrusele. Samas surub taat hobusele suhu leivatüki ning kuuekäisega rinnaesiselt heinakõrsi pühkides astub kiriku poole.

Mööda looklevat, eredas päikesevalguses silmipimestavat maanteelinti, seljataga vankrivaipade kirev rida, võimaldub pilgul rännata kaugemale. Pühapäevarahus puhkavad kaugemal veskitiivad ning sügavad vankriröö-

pad juhivad tähelepanu kuldterade raskusele. Kiiresti möödub poisikejalgrattur, päikesevihu särades porilaul kaob voore taha. Kuid seal ta juba seab poe ees end tagasisõiduks, tasku punnis kompvetikotist, suu kiiresti närimas. Edasi mööda seljandike külgi läbi metsatukkade viib tee, kuni lõpuks Ranna-Pungerja jõe võlu peatab imetlema kõrget voorekallast ta puudest piiratud keerdkäikudega. Kui päike on langenud hoopis madalale, nähtuvad Ranna-Pungerja aleviku hooned ning otsivad silmad leiavad jõesuudme kohal tükikese hallikas-sinist Peipsit. Tõusnud läbi männituka kõrgele luitevalile, avaneb vaade Peipsile. Mööda valget rannaliiva rändab pilk kaugemale, kus lõpuks ümbritsev tumeroheline metsaviir näib tõusvat veepinna, tõmmates selgelt nähtava piiri läikivale pinnale. Saabub õhtuhämarus. Enesesse süvenenult, ümbritsetud männijändrike kandilistest kujust, kohiseb ta ürgjõuliselt. Pimedus summutab eredad värvid, andes kogu pildile ääretu rahu.

Õhtu kodus.

Elus tuleb silmapilke, millal otsides vaatad minevikku. Säält kerkib silmade ette rida pilte, üks ilusam kui teine. Need on mälestused, mis iialgi ei kao, vaid taas uuenevad ja värskenevad, mida rohkem sa nendega tegeled. Neist võib alati lohutust leida, kui olevik oma varjukülgi näitab.

Oh, kui palju mäletan ma! Olen suutnud vajutada hinge varased lapsepõlveaastad, need süütud ja helged päevad, mis nüüd nagu rida pärle vaimusilma eest mööda heljuvad.

Eriti hästi mäletan õhtuid kodus. Kui ilusad ja kaunid olid need, täis jumalikku vaikust ja rahu! Alati täis rõõmu ning päikesepaistet.

Minu kodu asus looduslikult kaunis kohas, mägede ja orgude labürintis. See oli kui väike kuningriik. Meie talu asus mäerinnakul, kust avanes ümbrusele avar vaade. Maja ümbritses aed, kus kasvas palju lilli, viljapuid ja marjapõõsaid. Maja taga laius suur ja tihe mets. Seal oli tuhat saladust minu eest peidus, mida ma kunagi avastada ei suutnud. Ja milline jõud seal valitses. Milline ilu, vävide rohkus, lilled ja lindude laul!

All orus asus küla. Selle taga asusid põllud, karjamaad ja jälle mets. Niisugune oli mu kodu lähem ümbrus.

Maal on kombeks laupäevaõhtul saunas käia ja seal end tublisti vihelda. Nii oli see ka meil. Olime oma päevased tööd-toimetused lõpetanud ning läksime sauna. Leili oli tublisti ja vihelda sai mehemoodi. Oli hoopis värskem tunne, kui tagasi tulime. Selle eest olid aga kõhud tühjad ning soe tangupuder, mille keskel suur võisilm ilutses, maitses haruldaselt hästi.

Olles söömise lõpetanud, kutsus ema meid lapsi oma tuppa, et meile midagi jutustada. See kordus peagu igal laupäevaõhtul. Emal olid alati

nii ilusad muinasjutud kuningaist ja kaugeist maist.

Ta oskas nii soravalt rääkida ja ta hääl paitas muusikana me kõrvu. Vahel jutustas ka isa, aga see polnud sugugi lõbus. Ja kui me siis haigutama hakkasime, lõi isa pahaselt käega ja läks minema, hakkas ajalehti lugema ja nohisedes piipu popsutama.

Lippasimegi vanaemast mööda, kes ahju veerel endale piiblit poolkõvasti luges.

Emal istus avatud akna all. Õhtu oli soe ja vaikne. Päike hakkas loojuma, riputades veel viimaseid kuldteri üksikuile pilvesagaraile, värvides neid punakaskollaseks. Pea kaduski ta tuliketast. Läänetaevas püsis õhtueha. Alt külast kostus laulu ja pillimängu. Selle kaja kostus kaugele, põrkudes vastu pilvigi, pannes neid kergelt värisema. Pillimängule kuuldus vahete-vahel sekka ka ööbiku laksumist, kes alustas võiduviisi lähenevale ööle.

Til-tal-til-tal! Kaugelt kuuldus karjakelli. See andis õhtule veelgi idüllilisema ilme. Küla kari sammus karjamaalt koju. Karjapoiss, vaeseke, pääsis ometi kord õhtule. Ent heas tujus näis ta olevat ja puhus oma puukoorest pasunal: „Karjapoiss on kuningas, on kuningas“.

Õhku jäi hõljuma veel karjakelade helinat, kui ema alustas oma jutustust. Seekord polnud see mingi muinasjutt nagu tavaliselt. Seekord rääkis ta meile oma kodumaast, mis oli kaugel põhjas. Sää, kus talviti vingub põhjatuul ja kus olevat pakasepoegade suvekorter. Rääkis sellestki, et talvel on sää, päevad pikad ja pimedad kui öö, mida valgustavad vaid virmaliste vehklemised ja helen-dav põhjavalgus. Suved aga selle eest väga ilusad. Siis ei loojuvat päike üldse. Ja kogu suvi on üks pikk ja ilus päev. Siis jutustas ta meile hardumusega oma mänguseltsilisist ja sealjuures valgusid tal pisarad silmi.

Konnad.

Kui veised olid lõunaseks lüpsiks koju aetud ja kartulikoored neile ette antud, tuli ta läbi rehealuse eesõue kaevu juure, istus mõnuledes päikesepaistelisele kaevurakmele ja puistas läbi lauapragude väikesi kruusakive kaevu. Õige heledal päeval sumisesid mesilased puude ja põõsaste ümber ja erilase moodi kollakad mustatriibulise tagakehaga kärbsed undasid tagajärjetult kaevust välja rokus kolkunud ja haisev pastlaleotamise vesi. Alla kaevu vaadates ei näinud silm muud midagi kui oma pea tumedat peegeldust kaevuaugu heledamal foonil. Aegamööda aga harjus silm pimedusega ja selgelt nägi konni kaevu seinte ääres, kes väsimata jalgadega siblisid selges ja külmas vees kaevu keskkoha poole ja otisid ninaga mõnda kiviserva, kuhu peale ronida. Teised konnad kõssutasid kiviveertel, ikka ülespoole püüdes. Palaval ja kuival ajal nad ise hüppasid kaevu ja enne vihma katsusid kaevu ees asetseva tünni kohal, nida — takistuseks oli libe paesein. Kogus neid kaevu siis õige palju ja

sulistasid seal tüdimata. Ta katsus neid välja võtta kaevust koogu ja ämbriga. Aga ei saanud kätte kivide vahel asuvaid konni. Sellepärast kaua enne vihmaaega, kui kaevus vett oli vähe, võeti ette kaevupuhastus, kusjuures harilikult tema oli abiks.

Koogu otsas laskis onu või vanaisa ta kaevu põhja, kus vett oli ainult jalatäis. Heameelega läks ta sinna alla, kuigi ta oli tüdruk, ja hakkas konni ämbrisse korjama. Kibedad ja külmad, toidu puuduse tõttu lahjad, pungis ja koledate silmadega käes laisalt siplevad konnad ladus ta kõik ämbrisse, kuhu nad rahulikult märjale põhjale istuma jäid ja alles siis liigutama hakkasid, kui üks kord teist kattis ja allajääjad end ülespoole upitasid. Kõikidest pragudest korjatud, sai neid enamasti pool ämbrit. Liikuv konnamass vinnati üles, vabastati ämber konksust ja viidi aida taha koplisse ja kallati seal tühjaks. Seal siis hunnik konni, igaüks oma tahtmise järele, valgus rohtu laiali. Mõned neist ei julgenud selles avaras valguses end liigutada, jäid vaikselt

„Ema, kas tahaksid veel sinna kaugeesse põhja tagasi, sinna, kus on koledad, pimedad ööd, kus palju tonte ja kus suvel üldse magada ei saa?“ küsisin mina ja vaatasin hirmunud emale, kartes, et see viimaks lähebki. „Ja, mu laps, tahaksin nii väga sinna tagasi. Pea meeles, et igale on armas ta sünnipaik, ka sinule. Kui kasvad suuremaks, siis saad sellest aru, nüüd oled kõige mõistmiseks veel liiga väike,“ sõnus ema mu pead siludes.

Kogu edaspidise jutustuseaja kordasin mõttes sõna isamaa-armastus, mida ema nii sageli ütles, aga ei saanud sellest sugugi targemaks. Ma armastasin isa ja ema, ka vanaema off hää, eriti siis kui kaitses meid lapsi, kui olime mõne vallatusega hakkama saanud, ent see polnud siiski isamaa-

armastus. Ei jõudnudki selgusele, mis see on.

Vahepeal aga oli ema jutustuse lõpetanud ja istus vaikselt akna all, pilk suunatud metsale. Istusime õega vaikselt kui hiired, ei julgenud kõvasti hingatagi, kartes sellega eksitada ema.

Eha oli kustunud ja ilm hämarus. Oli vaikinud ööbiku laul. Süttisid suviõös üksikud tähed ja tuul asus mängule puude võrades. Küllast kostus aga ikka veel noorte naeru ja kilkeid.

Vanaema ja isa olid tuppa tulnud, et ühiselt nädalat lõpetada. Aeti veel ühest-teisest juttu ja siis andis isa käsu lõpetada õhtu lauluga: „Kalla kallis Isa käsi “

Aastaid on sellest möödunud.

Vanaema jutustas. . .

Mul on väike vanaema, väike ja tasane. Mina olen nüüd „suur“, nagu ma väikesena alati unistasin vanaema põlvede ees pisikesel järil istudes: „Vanaema, kui sina väikeseks jääd ja mina suureks kasvan, siis . . . .“

Oi, mis siis kõik ei pidanud olema! Lennukiga pidin teda kirikusse viima ja kümme uut sitsirätikut ostma. Palju oli siis kavatsusi . . .

Vanaema on vahepeal tõesti vist kokku vajunud, mina aga olen hoog- sasti kasvanud. Nüüd mõtlen veel, et pidin ma siis tõesti kord õige väike olema, kui juba vanaemagi oli mu meelest suur.

Vanaemale meeldib istuda köögis. Supiaurus ja praelõhnas klõbisevad vardad ja valmib sukapaar. Enne küll mõtlesin, et vanaema koob neid sukki, sokke, kindaid ja kõiksugu pehmeid asjakesi kogu maailma täis, et kuhu küll kõik need pannakse? Nüüd tean juba, et siiski on veel neidki, kelle käsi külmetab tuules, kelle varvas valutab paljas kingas — ei ole neil vana- ema, ja ega minugi memm kõigile jõua!

Istub vanaemake akna all, koob, ümised lauldagi. Eilegi õhtul istus ja loojeneva päikese sära punas vana- kese hõbedasel peal, pani roosakalt õhetama kollase, lohkunud põsegi.

Akna taga oli külm lumetu päi- kesepunaga palistatud talveilm ja vanaemake ümises: „ . . . . süda oh jäta kõik mured . . . “ Vardad aga väl- kusid ja klõbisesid tasa. Köök oli täis meeldivaid, isuärata vaid lõhnu.

„Vanaema,“ palusin, „kas sa ei ta- haks mulle midagi jutustada? Mäle- tad, nagu vanasti istusin väikesel järil pea su süles ja sina rääkisid. Nüüd

pole meil kunagi enam sellist hubast jutuajamist olnud . . .“

Vanaema venitas lauluviisi lõpule, pomises tasakesi sukasilmi lugeda, vilksatas siis korra üle prillikaarte: „Jah, lapsuke, võraks jääd nii vana- emale. Kaugele lähed, nagu pikakski kasvad ja vanaema juure ei leia teed. Maailm kisub, noor inimene annab järele. Vanadus vaatleb nurgast ja mäletab. Jõuab's või teab tahtagi kuu- lata noor vanainimese mälestusi.

Küll jõuab neid elus isegi korjata, valusaid ja ilusaid.“

„Memmeke,“ meelitasin, „jutusta siiski, kangesti tahaksin kuulda!“

Loojuvad päikesekiired särasid sukavardail. Oli vaikne, ainult pajas podises ja kõrvalkorterist kuuldus kauget klaverimängu.

„Vanaema, kas sa ikka näed veel kududa? Kas sa iialgi ei väsi?“ sega- sin vaikust.

„Ei, laps, väsimist ei tohi olla. Kuni näpud liikuda annavad, peab neid ka liigutama. Silm küll enam hästi ei seleta, aga kududa näen pime- daski. Inimene peab töötama, kuni on jaksu ja jõudu . . .“

Nüüd mulle tuli meele üks lugu kodukülalt. Jutustan selle sulle, lap- suke, — ta on õpetlik.

Meil elas seal lähedal talus ilus, linalakaline tüdruk Kai. Poisid, kui vähegi mahti said, tilpasid Kaie üm- ber. Sinu vanaisagi oli teiste oma- suguste seas, lõõpis ja lõkerdas teis- test ehk enamgi veel. Ei mina sel ajal veel teadnud, et temast kord minule kosilane saab. Arvasin minagi, et küllap ikka Kaiele need kosjaviinad viiakse. Korraga aga muutis mees meelt. Meil hakkas käima sagedasti.

lamama, pea püsti ja kartlikud tume- dad silmad ülespoole vahtimas.

Tema aga koristas kaevu veel sisselangenud kividest ning muustki

prahist ja varsti tõmbas onu ta kae- vust välja, kusjuures ta onule siledat koõku pidi poolele teele vastu ronis.

Kadunud Atlantisest.

Meie kõik oleme kuulnud lugu Atlantisest, kadunud mandrist, ja enamik meist, kui mitte kõik, on pidanud seda ilusaks muistendiks. On see aga tõesti nii? Mida arvab teadus selle kohta? Ses mõttes on huvitav lugeda inglase Richard Clavering'i seletust. Kuna paljudele „Kevadiku“ lugejatele see artikkel ehk pole kätte juhtunud, siis lubatagu mul anda selle lühike kokkuvõte.

Aastat 3 tagasi leidis aset teaduslik ekspeditsioon Atlandi ookeani uurimiseks Byron Kuhn de Prorock'i juhtimisel. Selle ekspeditsiooni eesmärgiks oli rikastada arheoloogilisi teadmisi.

Mida uut annab see uurimus arheoloogiale?

Mis on siis tõepoolest olnud Atlantis? Lühidalt, oletatakse, et seal, kus praegu veerevad Atlandi ookeani lained, on olnud omal ajal kindel maa, mis moodustanud saartegrüpi. Suurem neist kandis Atlantise nime ning sellel saarel oli kõrgesti arenenud tsivilisatsioon. Varajasema teate sellest leiame Plato kahekõnedes, mis tuntud „Timäus'e“ nime all. Siin ta jutustab jutu, mille tema vanavanaisa on kuulnud Solonilt, sellelt targalt vanalt kreeklaselt. Tema seletuse

järgi oli Atlantisel suur ja imetlusväärne impeerium, mis valitses terve Atlantise, kui ka teiste saarte üle, samuti ka osa vastaspoolset kontinenti. Mitte rahul olles oma maaalaga, Atlantise võimud olivat asunud maadevõitmisele ja neil olevat läinud korda võita see osa Libyast, mis asus Herkulese Postide (Gibraltari) ja Egiptuse vahel ja laiendada oma valdusi Euroopas kuni Tyrrheniani (Itaaliani). Ikka veel mitte rahul olles nad koguni tahtnud alistada Kreekamaad.

On raske otsustada, kas Soloni jutustus sisaldab eneses tõeliste sündmuste kirjeldamist või oma rahva vapruste esiletõstmist. Kuid tema kirjeldab, kuidas Atlantise kodanikke mitte ainult ei löödud tagasi nende pealetungis, vaid ka, kuidas neid aeti Vahemeremaadelt välja. See olevat juhtunud umbes 9600 a. e. Kr. Viimasel ajastul Soloni jutu järgi on olnud maavärisemisi ning suuri veeuputusi. Ja nende ajal olevatki Atlantise saar vajunud mere alla.

Varematai aegadel vaadati selle Plato poolt edasi antud Soloni jutustusele kui väljamõeldusele, mis tahtis oma esivanemaid teha suurteks kangelasteks; kuid uuemal ajal on hakatud arvama, kas sel legendil siiski ei ole tõepõhja all.

Ei teadnud sellest siis head ega hullu arvata.

Ükskord sinu vanaisa mulle siis jutustas kentsaka loo. Tema olevat ühel laupäevaõhtul Kaie juure läinud ja Kai kedranud virgasti, nagu alati, nii et vokinöörid tulised. Imetletud siis seda Kaie virkust ja arvatud, et küllap Kai kogub endale kenakese kaasavaragi. Sinu vanaisa näidanud vastpandud koonlale ja küsinud, et palju Kai selliseid ka läbi jõuab vurristada.

Kai helistanud naeru, nii et nõgi partelt pudenenud ja vastanud: „Ah, päevas seitse semsugust ja kaheksa-ühiksa öö kohta.“

Veerunud see õhtu siis edasi. Kaigi lõpetanud töö, et pühapäevapuhkust võtta. Sinu vanaisa istunud laua ääres ja mõelnud sellele linalakalisele tüdrukule, kes nii virgalt vokki vuristab.

Korraga puutunud talle laualt aidavõti näppu. Tuulest nagu turgatanud talle mõtteke pähe, ja käed kippunud selle järele käima. Tõusnud, võtnud

võtme ja — susanud koonlasse, et küllap Kai tööle hakates leiab.

Teisel laupäeval läinud su vanaisa siis uuesti Kaiekest kaema. Pererahvas olnud tusane. Viimati perenaine pahvatanud välja, et keegi vist aidavõtme üle löönud. Aidast ei saavat puhast särkigi kätte. Vanaisa vaadanud Kaiele, sammunud nurgas seisva voki juure ja tõmmanud koonlast võtme välja.

Niisuguse loo ta mulle jutustas. Palju seal tõtt või valet — ei tea. Küsida ta käest kah enam ei saa...“

Vanaema vaikis, prillid olid libisenud ninaotsale ja käedki jäänud rüppe seisma. Ohkas siis korraks: „Jah, väikesed on tihti suurte sündmuste põhjused. Ei tea, kui poleks olnud seda võtmelugu...“

Akna taga unistas sinine videvik. Rong vuras mööda, aknad valgustatud, nagu oleks kellegi nägematu käsi vedanud mälestuste pärlikeed läbi pimeda öö. Tuli ja kadus. Ning uus juba huilgas tules...“

Vana tööline.

Nõetand nägu, rangisjalus
 ikka hoolas rutt,
 ilme vaevatud ja valus
 sõnadeta anus, palus.
 Pääle kipub nutt.
 Rõivad kulund, palju kantud,
 küüru vajund selg —
 vähe elus talle antud.
 Tas on argus, pelg.

Ka üks neist, kes jääma kipub
 jalgu saatusel
 ja kes aina elus ripub
 naga mõras kell.

Nendeks kahtlemisteks on andnud põhjust mitmed asjaolud, millest olgu nimetatud järgmised:

1898. a. suvel pandi kaablit Brestist kuni Hea Lootuse neemeni. Umbes 500 miili põhjapool Azoori saari ligikaudu 1700 fathomi (1 fathom = 6 jalga) sügavuses katkes kaabel. Katsudes saada kätte murdunud kaabli otsi leiti veel muda ning murdunud kivitükke, mille uurimine mikroskoobi abil näitas nendes laavasisaldavust. Edaspidised uurimised näitasid, et ookeani põhi selles kohas kandis mägise maakoha iseloomu kõrgete tippude ning sügavate orgudega. Lääne-Indias asuv Mont-Pelée purse õpetas geolooge eraldama vee all tekkinud laavat sellest, mis jahtunud kuival maal. Nüüd uuriti ka neid laavatükke, mis leiti Atlandi ookeani põhjast 1898. a. Selgus, et need on jahtunud atmosfäärilistes tingimustes. Nii siis see laava on tekkinud kuival maal. Pealeselle tegid geoloogid kindlaks, et see laava on tekkinud umbes 15 000 aastat tagasi.

Viimasel sajandil võeti ette Inglise, Saksa ja Ühendriikide laevanduse huvides Atlandi ookeani sügavuse mõõtmisi. Nende läbi tehti kindlaks, et Atlandi ookeani läbib mäeahelik, mis algab Iirimaa kaldalt, suundub lõunasse, hõlmab Azoori saari ja suundub sealt edela sihis Lõuna-Ameerikasse Amazooni jõe lähedusse. Sealt pöörduv mäeahelik itta ja jookseb St.-Pauli Kaljudesse, muudab oma sihi põhjapool Ülestõusmise saart ning pöörduv lõunasse Tristan da Cunha suunas. Selle mäeaheliku kõrgeim tipp tõuseb 9000 jalga üle Atlandi ookeani põhja. Tema külgedel leidub mitmel pool laavat. Umbes 150 miili Gibraltarist, kus Plato ütleb olnud olevat varemalt Atlantise, oli mere sügavus mitme miili kauguses 2700—1600 fathomini.

Need faktid õigustavadki tegema ole-

tust, et seal, kus kraegu lainetab Atlandi ookean, on kunagi olnud suur mannermaa.

Seda arvamist tõendavad ka mõningad bioloogilised nähted. Näiteks leidub Lääne-Aafrika kallastel nn. manatusid (hülgetaolisi mereelukaid). Samasuguseid mereelukaid leidub ka Lõuna-Ameerika kallastel. Kuna mõlemal pool elavad need loomad üsna kalda lähedal, siis on täitsa võimata arvata, et ühelt kaldalt nad oleksid ununud üle ookeani teisele kaldale, vaid ainuke tõenäoline seletus oleks, et on olnud kunagi ajajärk, kus nende kallaste vahel pole leidunud nii laia veevälja kui praegu.

Edasi leidub Aafrika ning Ameerika kallastel nn. end peitvaid amphibaniide. Nad on täitsa jätkudeta ja elavad enamasti oma eelkäijate pesades. Neile osutub ookeanist üleujumine täitsa võimatuks. Ja ometi leidub neid nii Aafrikas kui ka Lõuna-Ameerikas, kuna Aasia ega Euroopa neid ei tunne.

Lõpuks leidub veel Azoori saartel ning Ameerikas mõningaid ühiseid sipelgaid. Ka mitmed liblikaliigid on Kanaria saartel identsed Ameerika omadega. Ja ometi ei ole sipelgad ning liblikad võimalised üle ujuma Atlandi ookeanist.

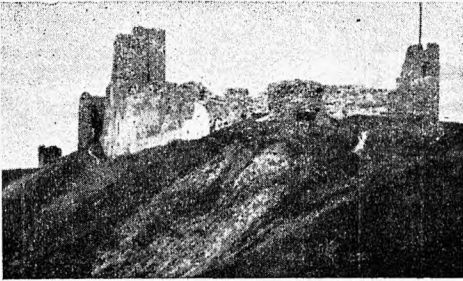
Ei ole kahtlust, et Atlandi ookeani põhi on muutunud ja muutub praegugi. Alles augustis 1923. a. saatis Lääne Telegraafühhisus välja laeva otsima ühte kaduma läinud kaablit, mis oli pandud 25 a. eest. Täpselt märgitud kohal ettevõetud mõõtmised näitasid, et ookeani põhi oli selle lühikese ajaga tõusnud kaks ja veerand miili!

Kes teab, ehk õnnestub teadusel juba lähemal ajal kergitada täielikult katet sellel tuhandeid aastaid kestnud muinasjutult ja täielikult selgitada Atlantise mandri hukkumiselugu.

H. E.

Rakvere kunagine ja nüüdne olemus.

Rakvere Vallimägi.

Rakvere kunagine olemus sõltus uhkest rüütli lossist, mille taani kuningas Waldemar II pärast õnnestunud vabadusheitlust a. 1242 laskis ehitada kõrgele moreenkuhjatisele, kus kord oli paiknenud muinaseestlaste Tarvanpää linnus.

Uljas taani väejuht Olave Wesenberg teostas ehituse, jäädvustades oma nime linnanime saksakeelsesesse tõlgen-dusse.

Kõrge moreenkünka veerele tekis asula, mis suurdudes Erik Mendvedilt linnaõigused päris. Jüriöö-mäss aga asendas taani palgasõdurid saksa mõõgavendadega, kellele loss oli müüdnud taanlasilt.

16. sajandi algupooleni arenes linn märgatavalt. Linna asustusala ulatas kuni 25 ruutkilomeetrini, linnas oli 400 elamut, raekoda, frantsiskaani klooster, seitse kirikut ja seek.

Kuid siis tulid linna arengule vahele verised heitlused. 1501. a. piirasid venelased jälle lossi ja rüüstasid põhjalikult kogu ümbruse.

Venelaste kätte langes loss Vene-Liivi sõjas a. 1558 peagu mõõgalöö-gita. Juhan Julma tatari vasallvürst Schig-Aley, hüüdnimega „Verikoer“, laskis linna maatasa teha, kasustades linna hävitamisest saadud ehituskive lossi kindlustamiseks.

Kuulus rootsi sõjajuht Pontus de la Gardie anastas lossi uuesti 1581. a., kuid juba 1602. a. oli ta löödud, sest loss oli allutatud poolakaist, kes lossi peagu purustasid.

Pisut enne seda oli Sigismund venelasist hävitatud linnale jälle kindlustanud linnaõigused.

Kuid a. 1605 oli Rakvere jälle val-lutatud rootslasist.

Leiab hindamist Hollandi saadiku v. Brederode diplomaatlik teenekus ja Gustav Adolf määrab talle Rakvere palgaks. See kavatses linna maid hakata peamiselt põllumajanduslikult kasutama. Et aga sõjamõllust laasta-tud linn peagu elaniketa oli, tõi Brederode siia hollandi põlluharijaid asuma. Miskipärast naasid need hil-jem siiski kodumaale. Brederode aga müüs linna major Tiesenhausenite perekonnale. Linn kosus nüüd pisut, nii võidi loetella isegi mõnisada elanikku, kuid strateegiliselt polnud tal enam peagu mingit tähtsust.

Põhjasõja ajal — 16. aug. 1708. a. tabab linna jälle õnnetus. Venelased hävitavad ta ja hiljem kustutab vas-tav komisjon ta hoopiski linnade ni-mistust.

Kuid mõne aastakümne pärast on Rakvere jälle osaliselt üles ehitatud, nii et Katariina II peab võimalikuks Rakveret linnaks, koguni kreisilinnaks nimetada.

Ka peremehi vahetab linn. Alates 1840. a. kuulub Rakvere Rennenkampfide perekonnale.

Möödunud sajandi lõpp-pool tähistab otsustavat edu Rakvere areguloos. Rahvuslikud algatused muutuvad saksluse ja kadakluse eluavalduste kõrval ikka tähelepandavaimaks. Siin tegutseb rahvuslikke seltse, siin veeb oma õpiaastaid rida eesti suurmehi — Kreutzwald, Faehlmann, Kunder jt.

Enne iseolemist pälvivad tähelepanu kolm momenti: Eesti polgu asutamine (esimene rahvuslik väeosa), kangelaslikud vabaduslahingud Rakvere külje all ja traagilisim neist — enamlike terrori möll.

Rakvere nüüdist olemust iseloomustab aga tõus 10 000-elanikuliseks linnaks. Terved uued juureehitatud linnaosad toovad linna üldpilti värskest.

Kesklinnas aga võistleb väikelinna kandejõu kohane funktsionalism veel säilinud vanemate ehitistega, uued kaunid era- ja ametimajad ühes eripalgelise ja pisut sünga Vallimäega, hämara Tammikuga ja idüllilise Rahvaaiaga pakuvadki peamisi nägemisväärsusi.

Virulasele endale aga on Rakvere ikkagi enam kui linn tavalises mõttes. On ju Virumaal teinegi linn — Narva, kuid ometi on lihtsale võrgupaikajale või laane-asukale Rakvere „pealinnaks“, kuhu keskendunud võim ja kuhu kokku jooksevad kõik Virumaa suuremad teed, nagu keerukalt seotud sõlme.

„KEVADIK“ 1936. a. lisa.

Kõik „KEVADIKU“ aastatellijad, kellel tellimisraha tasutud, saavad käesoleva n-riga hinnata kaasandena

E. Treu raamatu:

„Valimik seltskondlike mängu.“

(Mõned tellijad said selle juba varem).

IX Noorsoo Karskuskongress

Rakveres 3.—5. jaan. 1937.

Teatavasti on E. Noorsoo Karskusliidul kombeks iga kahe aasta tagant kutsuda kokku noorsoo karskuskongress, kus arutatakse põhjapanevamaid küsimusi noorsoo isetegevuses, eriti nende rakendamises alkoholismivastasesse võitlusse. Viimane, järjekorras kaheksas, kongress peeti 28.—30. dets. 1934 Tartus. Vahepeal on rida uusi küsimusi meie noorsoo isetegevuses esile kerkinud, nii et seekordse kongressi kokkukutsumine pole mitte ainult vormi täitmine, vaid tungiva vajaduse rahuldamine.

Kongressi päevakord on juhatuse poolt koostatud järgmisena:

Pühap.
3. jaan.

Kell 19. Avaaktus ja tutvumisõhtu.

1. Tervitus — Liidu esim. koolijuhataja J. Tork.
2. Avakõne — palutud linnap. H. Avikson.
3. Noorsoo org-ide ülesanded riiklikus ja rahvuslikus kasvatuses — palutud nõunik J. Maisma.
4. Lõppsõna — palutud dir. H. Jänes.

Esmap.
4. jaan.

Kell 10. Kongressi I töökoosolek.

1. Kongressi tööle rakendamine.
2. Ülevaade noorsoo karskusliikumisest 1935.—36. aastal — mag. A. Elango.
3. Millised huvialad on tänapäeva noorsoos esikohal? — L. Konsik (Viljandi), L. Lüdigi (Tallinn), H. Mark ja M. Reeben (Tartu) jt.
4. Läbirääkimised.

Kell 16. Tutvumine linnaga.

Kell 18. Kõneoskuse kursus.

Teisip.
5. jaan.

Kell 9. Kongressi II töökoosolek.

1. Milliseid töövorme saaks praeguses noorsoo isetegevuses kõige edukamalt rakendada? — nõunik J. Maisma, dir. Ed. Kansa ja mag. A. Elango.
2. Liidu põhikirja muutmine — ettepanekud juhatuselt.
3. Mida ootame „Kevadikult“? — S. Hüpponen jt.

Kell 12. Liidu asemikkudekogu koosolek.

1. Tööle rakendamine.
2. Liidu 1936. a. tegevus- ja kassaaruanne.
3. 1937. a. liikmemaksu määramine.
4. 1937. a. tegevuskava ja eelarve.
5. Valimised põhikirja järgi.
6. Kohal algatatud küsimusi.

Kell 16. Kõneoskuse kursus.

Kell 18. Kõnevõistlus.

Kell 20. Koosviibimine teelaual.

Kongress toimub Rakvere ühiskümn. ruumes Pikk tn. 29.

Kongressil on hääleõigus kõigil Liitu kuuluvate organisatsioonide esindajail iga 20 liikme või selle osa pealt 1-1. (vt. Liidu põhikiri § 15). Sõnaõigus on kõigil kutsutud külalistel, toetajail ja kirjavahetajail liikmeil jt. asjast huvitatuil.

Kongressist osavõtjad saavad Rakvere ühiskümn. ruumes maksuta ühiskorteri. **M a g a m i s r i i d e d k a a s a v ö t t a !**

Kongressist osavõtjaile on loota 50% hinnaalandust sõiduks Rakverre ja tagasi. Hinnaalanduse saamiseks palutakse nõutada Liidu juhatuselt vastav tunnistus.

Kõnevõistlusest võivad osa võtta kõik noored, kes pole üle 20 a. vanad. Võistluse auhinnad ja žürii koosseis selguvad hiljem.

Suuraktsioon

„Kevadiku“ levitamiseks

„Kevadiku“ tellimishind 1936. a. peale alandatakse kõigile 50 sendi peale.

Igaüks, kes kuni 1. jaanuarini 1937 tellib „Kevadiku“ käesoleva (1936) aastakäigu ja tasub tellimisraha toimetusele kas otseteed või posti kaudu või maksab selle E. Karskusliidu posti jooksvale arvele nr. 22-53, saab hinnata preemiaks **E. Treu „Valimik seltskondlikke mänge“**, mille hind üksikmüügil 35 senti.

Igaüks, kes samaks ajaks tasub vähemalt 2 tellimise raha, saab preemiaks peale ülemalnimetatut veel 1 eks. **E. N. Karskusliidu 10 a. juubelialbumi**.

Igaüks, kes tasub vähemalt 5 tellimise raha, saab preemiaks peale ülemalnimetatut veel „Kevadiku“ nägusa **Suivialbum II**.

Igaüks, kes tasub vähemalt 10 tellimise raha, saab preemiaks peale ülemalnimetatut **kõik „Kevadiku“ aastakäigud** alates 1926-ga.

„KEVADIKU“ aastakäike alates 1926-ga võib toimetusest osta alandatud hinnaga — 25 senti aastakäik, kokku 10 aastakäiku kr. 2.50 ühes kättesaatmisega.

Erakordne juhus,

mis kunagi enam ei kordu!

„Kevadik“ ilmub — 6 nr-it aastas. Tellimishind $\frac{1}{4}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s

Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja: dr. phil. Alfred Koort. Tegevtoimetaja: Eevi Lassen. Toimetuse liikmed: Johannes Feldmann, Otu Ibius, Eduard Kubjas ja Arkadi Stanovitš.

Toimetuse aadress: Tartu, Gustav-Adolfi t. 18-2, postk. 86, telefon 16-46.

G. Roht'i trükk, Tartus 1936

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU